

İçsel Boş Zaman Motivasyon Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması

DOI: 10.26466/opus.705201

*

Ali Selman Özdemir* - Tebessüm Ayyıldız Durhan** - Suat Karaküçük***

* Dr, Öğr, Üyesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Beden Eğitim ve Spor Y.O

E-Posta: ozdemiraliselman@gmail.com ORCID: [0000-0003-1736-7602](https://orcid.org/0000-0003-1736-7602)

** Dr, Gazi Üniversitesi, Rekreasyon Bölümü

E-Posta: tebessum@gazi.edu.tr ORCID: [0000-0003-2747-6933](https://orcid.org/0000-0003-2747-6933)

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Rekreasyon Bölümü

E-Posta: ksuat@gazi.edu.tr ORCID: [0000-0001-9144-7307](https://orcid.org/0000-0001-9144-7307)

Öz

Bu çalışmanın amacı içsel boş zaman motivasyon ölçeğinin geçerlik ve güvenirlilik analizlerini yaparak literatüre kazandırmaktır. Araştırma test tekrar test yöntemiyle toplam 748 öğrenciden toplanan veriler ışığında yapılan analizlere dayanmaktadır. Veriler 353 katılımcı ile KMO-Barlett testine tabi tutulmuş ve örneklem büyüklüğünün analizi yapmak adına uygun olduğu (.92; 3366, 957, $p < 0,001$) belirlendikten sonra açımlayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi ile geçerli bir yapı oluşturulmaya çalışılmış, 5 alt boyut ve 23 maddeden oluşan nihai ölçek formuna ulaşılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucu kesme değeri .40 olarak alınmış, açıklanan varyans değerinin toplamda %57,53 olduğu döndürülmüş bileşenler analizinde 5 alt boyut altında toplandığı saptanmıştır. Ölçek maddelerinden birbirine yük verdiği tespit edilen 7. madde testten çıkartılmıştır, ayrıca 5. Alt boyut maddeleri ters kodlanmaktadır. Test tekrar test yöntemiyle 395 katılımcı üzerinde yapılan ikinci veri toplama işleminden sonra yapı doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinin yapı geçerliliğine kanıt oluşturduğu görülmektedir (RMSEA .070, NFI 0.96, CFI 0.96, NNFI 0.96, χ^2/df 2.94). Sonuç olarak katılımcıların içsel boş zaman motivasyonunun belirlenmesine yönelik geliştirilen ölçüm aracı, boş zamanlara yönelik içsel motivasyonu ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olarak ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İçsel, boş zaman, motivasyon

Validity And Reliability Analysis of Intrinsic Leisure Motivation Scale

*

Abstract

The aim of this study is to make the validity and reliability analyzes of the intrinsic leisure motivation scale and gain them to the literature. The research is based on the analysis conducted in the light of data collected from 748 students by test-retest method. The data were subjected to KMO-Barlett test with 353 participants and exploratory factor analysis was used after determining that sample size was suitable for analysis (.92; 3366, 957, $p < 0.001$). A valid structure was tried to be established by exploratory factor analysis and a final scale form consisting of 5 sub-dimensions and 23 items was reached. As a result of exploratory factor analysis, the cut-off value was taken as .40, and the variance value was 57.53% in total. Item 7, which was found to give a load to each other from the scale items, was excluded from the test, and 5. Subdimension items were reverse coded. The test was tested by structure confirmatory factor analysis after the second data collection on 395 participants by retest method. Confirmatory factor analysis appears to provide evidence of construct validity (RMSEA .070, NFI 0.96, CFI 0.96, NNFI 0.96, χ^2 / df 2.94). As a result, the measurement tool developed to determine the participants' intrinsic leisure motivation has been put forward as a valid and reliable tool in measuring internal motivation for leisure.

Keywords: *Intrinsic, leisure, motivation*

Giriş

Boş zaman motivasyonu araştırmaları, boş zaman aktivitelerine katılımın altında yatan psikolojik ve sosyolojik nedenleri ele almakla birlikte (Chen ve Pang, 2012), insanların boş zaman değerlendirme biçimlerini, davranışlarının sebeplerini ve katılımlarının sonuçlarını aydınlatması yönüyle, boş zaman araştırmalarının merkezinde yer almaktadır (Manfredo ve diğ., 1996). Motivasyon, insan davranışını başlatan, yönlendiren ve sürdüren güçleri ifade eder (Iso-Ahola, 1999). Davranış bilimlerinde motivasyon, içten gelen itici kuvvetlerle belirli bir hedefe doğru yönelen amaçlı davranışlar olarak tanımlanırken; istekleri, arzuları, ihtiyaçları, dürtüleri (açlık, susuzluk vb. gibi) ve ilgileri içermektedir (Coleman ve diğ., 2000). Davranışın nedenini, öncüllerini ve sonuçlarını ele alan Öz-Belirleme Kuramı ise (Deci ve Ryan, 2000), boş zaman, egzersiz ve spor motivasyonunda en etkili teori olarak karşımıza çıkmaktadır (Clancy ve diğ., 2016).

Öz-Belirleme Kuramı (Deci ve Ryan, 1985), bir davranışa yol açan, farklı nedenlere veya hedeflere dayanan motivasyonları birbirinden ayırmaktadır. Buna göre ilk çalışmalar, içsel ve dışsal olmak üzere iki tür motivasyon olduğunu varsaymıştır. İçsel motivasyon; bireyin içsel tatminini sağlamak için yaptığı faaliyetlerdir. Baskılar veya ödüller için değil, eğlence, görev bilinci, beceri geliştirme gibi duyguları tatmin etmek için harekete geçmektedir (White, 1959). İçsel motivasyon, sadece onu gerçekleştirmekten elde edilen zevk ve memnuniyet için bir aktiviteye katılmak anlamına gelir (Deci, 1975). Bir faaliyetin, özel bir sonuçtan ziyade doğal bir memnuniyet için yapılması olarak tanımlanır. Dışsal motivasyon ise; bireyin dışındaki etmenlerdir ve içsel motivasyonun tam tersidir. Genellikle, bireyin içsel motivasyonlar yoluyla elde edemeyeceği sonuçlara ulaşmak için kullanılır. Yaygın dışsal motivasyonlar, istenen davranışı görmek üzere ödüller (para kazanma, dersten geçme vb. gibi) ve istenmeyen davranış karşısındaki cezalardır (trafik cezası, diskalifiye olma vb. gibi) (Ryan ve Deci, 2000b). Birey, içsel olarak motive edildiğinde, dış etmenler, baskılar veya ödüller yerine eğlenmek veya aktivite ile uğraşmak için harekete geçer. İçsel motivasyon, karşılaştıkları yeni nesnelere sürekli olarak kavramaya, atmaya, ısırmaya, ezmeye veya ses çıkarmaya çalışan bebeklerde açıkça görülebilir. Yetişkinler ise genellikle bulmaca çözerken, resim yaparken, bahçe ile uğraşırken, kitap okurken veya film izlerken kendiliğinden motive olmaktadır. Kısaca bireyin, sevmediği bir

derse zorunlu olarak çalışmasını sağlayan not kaygısı ya da dersten kalma korkusu dışsal motivasyon, sevdiği ve ilgi duyduğu bir derse ise hiçbir zorlama veya not kaygısı olmadan ekstra çalışması veya sınıf adına sorumluluk alması ise içsel motivasyonlarla ilgilidir.

İçsel motivasyon, doğal bir motivasyon eğilimidir ve bilişsel, sosyal ve fiziksel gelişimde kritik bir unsurdur (Ryan ve Deci, 2000a). Weissinger ve Bandalos (1995), içsel boş zaman motivasyon eğilimini oluşturan dört bileşenin kavramsal tanımlarını aşağıdaki gibi yapmıştır:

Öz-Belirleme (Özerklik): Bu bileşen, içsel ihtiyaçların farkındalığı ve bu ihtiyaçlara dayalı özgür seçimler yapma arzusu ile karakterizedir. Bu içsel motivasyon bileşeni yüksek olan kişiler, boş zaman davranışlarının kontrolünü hissetme ve yüksek derecede isteklilik sergileme eğilimindedir.

Yeterlik: Yeterlik; beceri, yetenek ve etkililik (verimlilik) hakkında geri bildirim sağlaması ile karakterizedir. Bu içsel motivasyon bileşeni yüksek olan kişiler, yetkinlik üzerine geribildirim alabildikleri boş zaman davranışları sergileme eğilimindedir.

Bağlılık: Bağlılık, boş zaman davranışlarından kopmak yerine derin bir katılım eğilimi ile karakterizedir. Bu içsel motivasyon bileşeni yüksek olan kişiler, boş zaman davranışlarına değer verme ve yaşamlarında boş zamanlarına adanmış hissetme eğilimindedir.

Mücadele (Zorluk): Mücadele, kendi sınırlarının zorlanması ve kendine has uyarılarla deneyim aranması eğilimi ile karakterizedir. Bu içsel motivasyon bileşeni yüksek olan kişiler, becerilerinin biraz üzerinde olan boş zaman davranışlarını seçme eğilimindedir. Bu durum, caydırıcı veya tehdit edici değil, zorlayıcı olarak algılanmaktadır.

İçsel motivasyon teorisi, uluslararası literatürde; terapötik rekreasyon, çocuk oyunları, fiziksel sağlık, akış (flow), serbest zaman hizmetlerinin değerlendirilmesi, boş zaman aktivitesine katılımdan vazgeçme, rekreasyonel alışveriş ve rekreasyonel turizm gibi çeşitli boş zaman davranış alanları üzerinde uygulanmıştır (Levy, 1971; Csikszentmihalyi, 1975b; Weissinger ve Iso-Ahola, 1984; Iso-Ahola, 1982; Mannell, Zuzanek ve Larson, 1988; Backman ve

Crompton, 1990; Lesser ve Forsythe, 1989; Iso-Ahola, 1983). Alanyazın incelendiğinde, boş zaman motivasyonları üzerine ülkemizde sınırlı sayıda ölçek geliştirme ve uyarlama çalışması olduğu görülmektedir (Gürbüz, 2006; Güngörmüş, 2012; Özdemir ve diğ., 2016).

Bu çalışmanın amacı; bireylerin boş zaman tercih ve davranışlarının aydınlatılmasında, boş zaman hizmet ve programlarının ihtiyaçlara uygun şekilde yeniden tasarlanmasında, gelişim ve eğitim psikolojisinde boş zaman davranışlarını aydınlatma boyutunda önemli katkı sağlayacağı düşünülen, Deci, Ryan (1985a), Kobasa (1979) ve arkadaşlarının çalışmalarına dayanarak Weissinger ve Bandalos'un (1995) geliştirdiği ve orijinal adı "Intrinsic Motivation Scale" (İçsel Boş Zaman Motivasyonları Ölçeği) olan ölçeğin Türkçe uyarlamasını yaparak geçerlik ve güvenirliliğini test etmektir.

Yöntem

Deci, Ryan (1985a), Kobasa (1979) ve arkadaşlarının araştırmalarına dayanarak Weissinger ve Bandalos'un (1995); Boş zaman davranışlarında içsel motivasyon eğilimindeki bireysel farklılıkları ölçmek amacıyla geliştirdiği ve orijinal adı "Intrinsic Motivation Scale (ILM)" (İçsel Boş Zaman Motivasyonları Ölçeği) olan ölçeğin Türkçe uyarlamasını yaparak geçerlik ve güvenirliliğini test etmeyi amaçlayan araştırmada, ölçeğin orijinal versiyonu 24 madde ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Altışar maddeden oluşan dört alt boyut için Cronbach's Alpha güvenirlilik katsayıları sırasıyla; Öz-Belirleme (Özerklik) .637; Yeterlik .689; Bağlılık .727; ve Mücadele (Zorluk) .724'dür. 24 maddeli ölçeğin toplam Cronbach's Alpha güvenirlilik katsayısı ise .856'dır. İçsel Boş Zaman Motivasyonu (ILM) Ölçeği'nin 24 maddelik orijinal versiyonu, tatmin edici bir güvenirlilik göstermiştir ve düşük madde sayısı ile çoğu araştırma ortamında kullanım için pratiktir (Weissinger ve Bandalos, 1995). Ölçek cevap seçeneklerinde, 1=Kesinlikle Katılmıyorum ile 7=Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yedi puanlık bir yanıt aralığı sunan derecelendirme kullanılmış, "7" en yüksek içsel motivasyon puanını temsil etmiştir. Negatif olarak ifade edilen üç madde için (6, 13, 18) ters kodlama yapılarak puanlama yapılmıştır.

Araştırmada veriler Gazi Üniversitesi ve Bülent Ecevit Üniversitesi öğrencilerinden kolayda örnekleme yöntemi ile elde edilmiş, test tekrar test yöntemiyle veriler analiz edilmiştir. Öncelikle veriler 353 katılımcıdan elde

edilmiş ve KMO-Barlett testine tabi tutularak örneklem büyüklüğünün analizi yapmak adına uygun olup olmadığı belirlenmiştir. Daha sonra açımlayıcı faktör analizinden yararlanılmış, 6,13 ve 18. maddeler ters kodlandıktan sonra açımlayıcı faktör analizi ile geçerli bir yapı oluşturulmaya çalışılmış, oluşturulan yapıya dair iç güvenirlik katsayılarının yapıyı destekler düzeyde olduğu belirlenmiştir. saptanmıştır. Aynı grup üzerinde yapılan ikinci veri toplama aşamasının ardından 395 katılımcı araştırmaya dahil olmuş, elde edilen veriler ışığında yapı, doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Elde edilen ölçüm aracının içsel boş zaman motivasyonunu ölçmede geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğu analizler sonucu belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmektedir.

Bulgular

Tablo 1. İçsel boş zaman motivasyonu ölçeği KMO ve Barlett Testi sonuçları

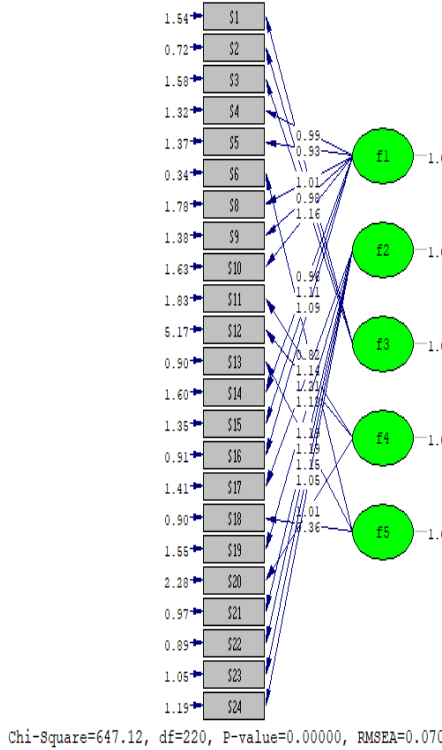
KMO ve Bartlett's Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Uyum Ölçüsü	0,927	
Barlett Küresellik Testi	χ^2	3366,957
	sd	276
	p	0,000

Kaiser Meyer Olkin Örneklem Grubunun yeterliliğine yönelik test sonuçları ile Barlett Küresellik testi sonuçları örneklem grubunun yapılacak analizler için yeterli olduğunu gösterir düzeydedir (.92; 3366,957, $p<0,001$).

Tablo 2. İçsel boş zaman motivasyon ölçeği açımlayıcı faktör analizi sonuçları

	Madde	Mitüca- dele/yeter-	Öz belir- leme	Bağlılık	Özdeşim	Motivas- yonsuzluk	Cronbach Alpha	Açıklanan Varyans
Boş zamanlarımda mücadeleyi seviyorum.	10	.760						%35.50
Boş zaman aktivitelerim becerilerimi zorladığımda kendimi iyi hissederim.	15	.683					.85	
Boş zaman aktivitelerine katılmam beni yetkin hissettiriyor.	16	.606						
Boş zamanlarımda bilinmeyi denemeye hazırım.	14	.578						
Boş zaman uğraşlarımda etkin olmak için çabalıyorum.	4	.570						
Arkadaşlarım boş zaman aktivitelerinde yetenekli olduğumu düşünürler.	9	.565						
Yeteneklerimin biraz ötesinde olan boş zaman aktivitelerinden hoşlanırım.	5	.500						
Boş zaman aktivitelerim tüm dikkatimi çekiyor.	8	.418						
Boş zamanlarımı nasıl kullanacağıma karar verirken kişisel ihtiyaçlarımı dinlerim.	24		.680				.85	%6.62
Boş zamanlarımı neyin tatmin edeceğini biliyor gibiyim.	21		.690					
Boş zamanlarımda yaptığım şeyler, yeteneklerim hakkında kendimi iyi hissettirir.	22		.679					
Boş zaman aktivitelerim kendimi etkili bir insan gibi hissettirir.	23		.670					
Boş zamanlarımda en çok hoşlandığım şey özgür seçimler yapabilmemdir.	17		.601					
Boş zaman aktivitelerimden ödün vermek istemiyorum.	19		.575					
Boş zamanlarımda hayatımın kontrolüm altında olduğunu hissediyorum.	1			.761			.75	%5.72
Boş zamanlara hayatımın diğer alanlarına olduğu kadar adanırım.	2			.714				
Boş zaman aktivitelerimden ne istediğimi biliyorum.	3			.696				
Boş zaman aktivitelerim hayatımın merkezini oluşturur.	11				.765		.71	%5.28
Boş zaman, en iyi olduğum şeydir.	20				.702			
Boş zaman, hayatımda önemlidir.	12				.414			
Boş zamanlarımda istediğimi yapamayacağımı hissediyorum	6					.752	.70	%4.39
Boş zaman tamam/iyi ama hayatımdaki diğer şeyler daha önemli	13				.719			
Becerilerimi zorluyorsa boş zamandan zevk almam.	18				.613			
							.91	%57.53

Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucu kesme değeri .40 olarak belirlenmiş, döndürülmüş bileşenler analizinde beş faktörlü yapı sergileyen ölçeğin, birbirine yük veren madde bulunması kuralına yönelik olarak madde 1 ölçekten çıkartılarak yapı sınanmıştır.

Şekil 1. Doğrulayıcı faktör analizi diyagramı

Doğrulayıcı Faktör Analizine Dair Bulgular

Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonrası elde edilen yapının geçerliliğini ve doğruluğunu test etmek üzere doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Test tekrar test sonrası yapılan DFA'nın yapı geçerliliğine kanıt oluşturduğu görülmektedir (RMSEA .070, NFI 0.96, CFI 0.96, NNFI 0.96, χ^2/df 2.94).

Tablo 3. Uyum ölçüleri ve model uyumu için sınır değerleri (Özdamar, 2016, s.185; Özdamar, 2013, s.242).

Uyum Ölçüsü	İdeal Uygunluk Değerleri	Kabul Edilir Uyum	Uyumsuzluk	Elde edilen değerler
RMSEA	0-0.05	0.05-0.09	> 0.10	0.70
CFI	1	0.90-0.99	<0.90	0.96
NNFI	1	0.95-0.99	<0.95	0.96
χ^2/df	<=2	2-5	5+	2.94

Tartışma ve Sonuç

İçsel boş zaman motivasyonu; belirlenen hedeflere ulaşmada harcanan zaman, efor ve süreçten alınan keyif temelli önemli bir unsurdur. Örneğin bir dağcı zirveye ulaşmak için tırmanış yapmaktan ziyade tırmanmak için zirveye ulaşır ve içsel boş zaman motivasyonu doğrultusunda boş zaman etkinliklerini gerçekleştirir (Csikszentmihalyi, 1990). Bu bağlamda öz-belirleme yeterlik, bağlılık, mücadele gibi pek çok faktörün bir çatı altında toplandığı boş zaman aktivitelerine katılımın altında yatan psikolojik ve sosyolojik nedenlerin belirlendiği içsel boş zaman motivasyonu bireylerin boş zaman katılımındaki etken güdülerini belirlemede önemli bir araç olacaktır. Bu noktadan hareketle, bu çalışmanın amacı içsel boş zaman motivasyon ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik analizlerini yaparak literatüre kazandırmaktır.

Araştırma test tekrar test yöntemiyle toplam 748 öğrenciden toplanan veriler ışığında yapılan analizlere dayanmaktadır. Veriler 353 katılımcı ile KMO-Barlett testine tabi tutulmuş ve örneklem büyüklüğünün analizi yapmak adına uygun olduğu (.92; 3366, 957, $p < 0,001$) belirlendikten sonra açımlayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi ile geçerli bir yapı oluşturulmaya çalışılmış, 5 alt boyut ve 23 maddeden oluşan nihai ölçek formuna ulaşılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucu kesme değeri .40 olarak alınmış, açıklanan varyans değerinin toplamda %57,53 olduğu döndürülmüş bileşenler analizinde 5 alt boyut altında toplandığı saptanmıştır. Ölçek maddelerinden birbirine yük verdiği tespit edilen 7. madde testten çıkartılmıştır. Ayrıca 5. Alt boyut maddeleri ters kodlanmaktadır. Test tekrar test yöntemiyle 395 katılımcı üzerinde yapılan ikinci veri toplama işleminden sonra yapı doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinin yapı geçerliliğine kanıt oluşturduğu görülmektedir (RMSEA .070, NFI 0.96, CFI 0.96, NNFI 0.96, χ^2/df 2.94).

İçsel boş zaman motivasyonunun belirlenmesine yönelik Weissinger ve Bandalos'un (1995) geliştirdiği ölçüm aracı 9 ayrı çalışmadan esinlenerek hazırlanmıştır. Öz belirleme, yetkinlik, bağlılık ve mücadele alt boyutları olmak üzere 4 alt boyut ve 24 maddeden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen 5 alt boyuttan farklı olarak 4 alt boyutta açıklanan yapı .87 ile .91 arasında değişen iç tutarlılık katsayılarına sahip güvenilir bir ölçüm aracı olarak ortaya koyulmuştur. Boş zaman motivasyonuna yönelik araştırmaların boş zaman faaliyetlerine katılmak için psikolojik ve sosyolojik nedenlerin belirlenmesi olarak tanımlanması mümkündür (Chen ve Pang, 2012). İçsel boş zaman motivasyonunda ve boş zaman motivasyonda kaçış, ilişkileri geliştirmek, kişisel ustalık, kazanma, ilgi veya eğlence, algılanan yetkinlik, çaba-önem gibi unsurlar önem teşkil etmektedir (Dillard ve Bates, 2011; Tsigilis ve Theodosiou, 2003). Bu parametrelerin belirlenmesine yönelik araştırmalardan biri olan boş zaman motivasyonunu incelemek ve değerlendirmek için bir araç geliştirmek hedefleyen araştırma bulguları; boş zaman aktivitelerine katılımın psikolojik ve sosyolojik nedenlerini değerlendirmekte ve dört alt boyutta incelenmektedir. Entelektüel, sosyal, yetkinlik-ustalık ve uyarıcılıktan kaçınma olarak adlandırılan ölçüm aracında veriler nihai form ile 1205 kişiye uygulanarak .90 oranında yüksek bir iç tutarlılık katsayısı elde etmiştir. Boş zaman motivasyonu ölçümleri içsel boş zaman motivasyonunun belirlenmesine etkin araçlar olarak değerlendirilmektedir. Bir diğer araştırmada Beard ve Ragheb'in geliştirdiği boş zaman motivasyonu ölçeğinin tatilden önce ifade edilen ihtiyaçları ölçmek adına uyarlanan versiyonunda yine benzer alt boyutlar elde edilmiştir (Lounsbury ve Polik, 1992). Aynı ölçüm aracının kısaltılmış versiyonunun kullanıldığı araştırmada orijinal ölçekte yer alan dört faktörün bütünlüğünü koruyan ölçüm aracında 14 madde yer almış ve tatil motivasyonu ölçeği olarak nitelendirilmiştir. Tatilde mevcut ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesi alt boyutu varyansın% 22.7'sini, gevşeme alt boyutu % 17'sini, entelektüel boyut % 12.9'unu, son olarak da yeterlilik-ustalık boyutu varyansın% 9'unu oluşturmaktadır. Alt boyutlar sırasıyla .81, .76,.60 ve .64 değerlerini elde etmiştir. Dolayısıyla içsel boş zaman motivasyonu güvenilirlik katsayılarının aksine düşük güvenilirlik katsayısı elde eden bir ölçüm aracı ortaya koyulmuştur (Ryan ve Glendon, 1998). Tsigilis ve Theodosiou'nun (2003) içsel boş zaman motivasyonu ölçeğinde yer alan test tekrar test yöntemiyle benzer şekilde elde ettiği veriler ile yapılan analizler doğrultusunda üç

faktörlü bir yapı elde ettiği ve 17. Madde silinerek analiz tekrarlandığında %65'3 oranında varyansın açıklandığı bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen alt boyutlar için iç tutarlılık katsayıları .78 ile .90 arasında değişmektedir. Faktör yüklerinin ise .62 ile .94 arasında değiştiği belirlenmiştir.

Boş zaman motivasyonu ölçeğinin Japonca bir versiyonu, beş faktörlü bir yapı elde etmiş, entelektüel, yetkinlik / ustalık, uyarandan kaçınma, akran etkisi ve dostluk adı altında 5 alt boyuta yer verilmiştir. Toplam varyansın %67 sinin açıklandığı yapı, .73 ile .99 aralığında iç tutarlılık katsayıları ortaya koymuştur. 5 maddenin silinmesiyle ortaya geçerli ve güvenilir bir yapı çıktığı ifade edilmektedir (Murray ve Nakajima, 1999). Diğer yandan araştırma kapsamında yararlanılan öz belirleme kuramı baz alınarak gerçekleştirilen boş zaman motivasyonu ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi ile, her bir alt boyuta dair geçerlik analizleri yapılmış, içsel boş zaman motivasyonu ölçeğinin aksine alt boyutlarının her birinin minimal kabul edilebilir uyum seviyelerini gösterdiği belirlenmiştir. Genel modelin modifikasyon olmadan testi de minimal olarak kabul edilebilir düzeyde olarak değerlendirilmiştir. Diğer yandan bu çalışmada boş zaman motivasyonu ölçeğinde iki maddenin silinmesinin uyum indekslerine yönelik değerleri arttırdığı saptanmıştır. Ölçeğin beş motivasyon formunu ölçmek adına 12-15 yaş arası genç ve ergenlerde kullanılabilir olduğu belirlenmiştir (Baldwin ve Caldwell, 2003). Yine öz belirleme kuramından yararlanılan çalışmada yapısal eşitlik modeli ile öz belirleme teorisinin psikolojik ihtiyaçların motivasyona dair ve psikolojik diğer parametrelerde önemli bir etken olduğu ifade edilmektedir. Model, evrensel motivasyon, bağlamsal ve durumsal motivasyon türlerini arasında oluşturulmuştur. Oluşturulan model motivasyon türlerinin ilişkili olduğunu ve modeli doğruladığını gösterir niteliktedir. Ayrıca psikolojik ihtiyaçların motivasyon ile olan ilişkisinde bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmanın önemi göz önüne serilmektedir (Vallerand, 2000).

Boş zaman etkinliklerine katılım motivasyonunu anlamak ve toplumda fiziksel aktiviteye bağlılığı artırmak genel refah için oldukça önemlidir. Mevcut düzenlemeler, insanların spor ve egzersiz yapmak için sahip oldukları tüm güdülerini yeterince saptayamamaktadır. Katılım motivasyonu belirlemek amacıyla geliştirilen Fiziksel Aktivite ve Boş Zaman Motivasyonu Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik analizi yapıldığı bu araştırma kapsamında içsel boş zaman motivasyonu ölçeğine benzer şekilde analiz sonuçları ölçüm aracının geçerli bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir ($\chi^2 = 2.22$; NFI = 0.95; CFI =

0.97; RMSEA = 0.078). İç tutarlılık katsayıları ise toplamda .79 olurken alt boy-lar arasında .80 ila .99 arasında değişen oldukça yüksek iç tutarlılık değerleri elde edildiği görülmektedir. Araştırma içsel boş zaman motivasyonu ile benzer şekilde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı ortaya koyulduğunu göstermektedir (Roychowdhury, 2018).

Mutlu (2008) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Boş Zaman Moti-vasyon Ölçeği alanda sıkça kullanılan bir ölçüm aracıdır. 7 alt boyut ve top-lam 28 maddeden oluşan orjinal ölçek 7'li Likert tipidir ve ölçüm aracına yönelik faktör analizi sonucuna göre, kesme değeri .40'ın altında olan 6 mad-denin ölçüm aracından çıkartıldığı belirtilmiştir. Faktör yapısını test etmek amacıyla temel bileşenler faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları 5 fak-törlü yapıyı desteklemekte ve 212 egzersiz katılımcısı için ölçeğin % 60'ını açıklamaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri .402, .833 arasında değişmektedir. Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan faktörler ise; motivasy-onsuzluk, bilmek ve başarmak, uyarıcı yaşama, özdeşim/ içe atım ve dışsal düzenleme olarak adlandırılmıştır. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları 5 alt boyut için .60 ile .73 arasında değişmektedir. Araştırma bulgularının içsel boş zaman motivasyonu ölçeğiyle benzer şekilde geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak katılımcıların içsel boş zaman motivasyonunun belirlen-mesine yönelik geliştirilen ölçüm aracı, boş zamanlara yönelik içsel moti-vasyon eğilimlerini ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olarak ortaya ko-yulmuştur. Geliştirilen ölçüm aracı boş zaman aktivitelerine katılımın altında yatan psikolojik ve sosyolojik faktörlerin aydınlatılmasında etkili ve verimli biçimde kullanılabilir. Bireylerin boş zaman değerlendirme davranışlarının içsel nedenlerinin aydınlatılması, aynı zamanda rekreasyon hizmetleri sağlayıcılarının mevcut programlarını bireylerin ihtiyaç ve eğilimleri doğrul-tusuna geliştirmesi adına önemli bir unsurdur.

EXTENDED ABSTRACT

**Validity and Reliability Analysis of Intrinsic Leisure
Motivation Scale**

*

Ali Selman Özdemir - Tebessüm Ayyıldız Durhan - Suat Karaküçük

International Kıbrıs University, Gazi University

When the individual is motivated internally, he acts to have fun or to engage in activity, rather than external factors, pressures or rewards. Intrinsic motivation is clearly visible in babies who are constantly trying to grasp, throw, bite, crush, or make new objects they encounter. Adults are generally self-motivated when solving puzzles, painting, gardening, reading books or watching movies. In short, an individual's anxiety or fear of being left off the lesson, which allows him / her to work compulsively to a lesson that he / she does not like, is external motivation, and that he / she takes extra work or takes responsibility in the name of the class without any coercion or anxiety for a lesson he / she likes and is interested in.

Intrinsic motivation theory, in the international literature; Therapeutic recreation has been applied on various leisure areas such as children's games, physical health, flow, assessment of leisure services, abandonment of leisure activity, recreational shopping and recreational tourism (Levy, 1971; Csikszentmihalyi, 1975b; Weissinger and Iso -Ahola, 1984; Iso-Ahola, 1982; Mannell, Zuzanek and Larson, 1988; Backman and Crompton, 1990; Lesser and Forsythe, 1989; Iso-Ahola, 1983). When the literature is examined, it is seen that there is a limited number of scale development and adaptation studies in our country on leisure motivations (Gürbüz, 2006; Güngörmüş, 2012; Özdemir et al., 2016).

The purpose of this study; Based on the work of Deci, Ryan (1985a), Kobasa (1979) and friends, which are believed to make an important contribution to the illumination of individuals' leisure preferences and behaviors, to redesign their leisure services and programs in accordance with the needs, and to develop the development of educational behaviors in the psychology of leisure time. It is to test the validity and reliability of the scale developed by Bandalos (1995) and its original name is "Intrinsic Motivation Scale" in Turkish.

Based on the research of Deci, Ryan (1985a), Kobasa (1979) and friends, Weissinger and Bandalos (1995); In the research, which was developed to measure the individual differences in intrinsic motivation tendency in leisure behaviors and aimed to test its validity and reliability by making a Turkish adaptation of the scale whose original name was " Intrinsic Motivation Scale (ILM) ", the original version of the scale was 24 items and It consists of four sub-dimensions. The current research is based on the analysis made in the light of the data collected from 748 students with the test-retest method. Data were subjected to KMO-Barlett test with 353 participants and exploratory factor analysis was used after determining that the sample size was suitable for analysis (.92; 3366, 957, $p < 0.001$). An attempt was made to establish a valid structure with exploratory factor analysis, and the final scale form consisting of 5 sub-dimensions and 23 items was reached. As a result of the exploratory factor analysis, the cutoff value was taken as .40 and it was found that the variance value explained was 57.53% in total, and it was found to be collected under 5 sub-dimensions in the analysis of rotated components. The 7th item, which was determined to load each other from the scale items, was removed from the test. In addition, 5. Sub-dimension items are reversed. After the second data collection on 395 participants using the test-retest method, the structure was tested by confirmatory factor analysis. Confirmatory factor analysis appears to provide evidence of construct validity (RMSEA .070, NFI 0.96, CFI 0.96, NNFI 0.96, χ^2 / df 2.94).

Understanding the motivation to participate in leisure activities and increasing commitment to physical activity in the community is crucial for general well-being. The current regulations do not adequately identify all the motivations people have for exercising and exercising. As a result, the measurement tool developed for determining the inner leisure motivation of the participants was presented as a valid and reliable tool for measuring the inner motivational tendencies for leisure. The developed measurement tool can be used effectively and efficiently in elucidating the psychological and sociological factors underlying participation in leisure activities. Clarifying the intrinsic causes of individuals' leisure-time behaviors is also an important element for recreation services providers to develop their existing programs in line with the needs and trends of individuals.

Kaynakça / References

- Backman, S.J., ve Crompton, J.L. (1990). Differentiating between active and passive discontinuers of two leisure activities. *Journal of Leisure Research*, 22, 197-212.
- Baldwin, C.K. ve Caldwell, L.L. (2003) Development of the free time motivation scale for adolescents. *Journal of Leisure Research*, 35(2), 129-151, DOI: 10.1080/00222216.2003.11949987.
- Beard, J. G. ve Ragheb, M. G. (1983). Measuring leisure motivation. *Journal of Leisure Research*, 15, 219-228.
- Bradley, W. ve Mannell, R. (August, 1982). The effects of extrinsic rewards and reward procedures on intrinsic motivation and psychological experience offlow during play. Paper presented at *the American Psychological Association Annual Convoention*, Washington, DC.
- Chen, M. ve Pang, X. (2012). Leisure motivation: An integrative review. *Social Behavior & Personality: An International Journal*, 40(7), 1075-1081.
- Chen, M. ve Pang, X. (2012). Leisure motivation: An integrative review. *Social Behavior And Personality*, 40(7), 1075-1082. <http://dx.doi.org/10.2224/sbp.2012.40.7.1075>.
- Clancy, R.B., Herring, M.P., MacIntyre, T.E. ve Campbell, M.J. (2016). A review of competitive sport motivation research. *Psychology of Sport and Exercise*, 27, 232-242.
- Coleman, R., ve Barrie, G., (2000). *Yöneticinin kılavuzu: İyi bir yönetici olmak için 525 kural*. (Çev. Harmancı, M.), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Csikszentmihalyi, M. (1975). Play and intrinsic rewards. *Journal of Humanistic Psychology*, 75(3), 41-63.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). Literacy and intrinsic motivation. *Daedalus*, 119(2), 115-14.
- Deci, E. L. (1975). *Intrinsic motivation*. New York: Plenum Press.
- Deci, E. L., ve Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.
- Deci, E. L., ve Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. R. Dienstbier (Ed.), *proceedings of Nebraska Symposium on Motivation: Perspectives on motivation* içinde (Cilt.38, s.237-288). Lincoln, NE: University of Nebraska Press.
- Deci, E. L., Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., ve Ryan, R. M. (1991). Motivation and education: The self-determination perspective. *Educational Psychologist*, 26(3-4), 325-346.

- Deci, E.L., ve Ryan, R.M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.
- Dillard, J. E., Bates, D.L. (2011) Leisure motivation revisited: why people recreate. *Managing Leisure*, 16(4), 253-268, DOI: 10.1080/13606719.2011.613624.
- Gungormus, H.A., (2012). The Study of Validity and Reliability of Turkish Version of Leisure Motivation Scale. *Energy Education Science and Technology Part B: Social and Educational Studies*, 4(3), 1209-1216.
- Gürbüz B., Aşçı F.H. ve Çelebi M. (2006). The reliability and validity of the Turkish version of the "recreational exercise motivation measure. *9th International Sport Sciences Congress*, 3-5 November, Muğla, Turkey. 1044.
- Iso-Ahola, S. (1999). Motivational foundations of leisure. E. L.Jackson ve T. L. Burton (Eds.), *Leisure Studies: Prospects for the Twenty-First Century* içinde (s. 35-51). State College, PA: Venture Publishing.
- Iso-Ahola, S.E. (1982). Intrinsic motivation: An overlooked basis for evaluation. *Parks and Recreation*, 17,32-33,58.
- Iso-Ahola, S.E. (1983). Toward a social psychology of recreational travel. *Leisure Studies*, 2, 35-4.
- Kobasa, S. (1979). Stressful life events, personality and health: An inquiry into hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 1-11.
- Konstantinos, A., Tzorbatzoudis, C. ve Grouios, G. (2002). Perceived constraints on recreational sport participation: Investigating their relationship with intrinsic motivation, extrinsic motivation and amotivation. *Journal of Leisure Research*, 34(3) 233-252.
- Lesser, J. A., ve Forsythe, S. M. (1989). Antecedents and consequences of the intrinsic motivation to shop. *Psychological Reports*, 64(3), 1183-1191.
- Levy, J. (1971). An intrinsic-extrinsic framework for therapeutic recreation. *Therapeutic Recreation Journal*, 1, 32-38.
- Lounsbury, J., Polik, J. (1992). Leisure needs and vacation satisfaction. *Leisure Sciences*, 14, 105-119. <http://doi.org/gth>.
- Manfredo, M.J., Driver, B.L., Tarrant, M.A. (1996). Measuring leisure motivation: A meta-analysis of the recreation experience preference scales. *Journal of Leisure Research*; 28(3), 188-213.; ProQuest Environmental Science Collection pg.
- Mannell, R.C., Zuzanek, J., ve Larson, R. (1988). Leisure states and "flow" experiences: Testing perceived freedom and intrinsic motivation hypothesis. *Journal of Leisure Research*, 20, 289- 304.

- Murray, C., Nakajima, I. (1999) The leisure motivation of Japanese managers: a research note on scale development. *Leisure Studies*, 18(1), 57-65, DOI:10.1080/026143699375050.
- Mutlu, İ. (2008). *Egzersiz yapan kişilerin boş zamanlarına yönelik tutumları üzerine bir araştırma: Kayseri İli örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Özdemir, A. S., Büyükoztürk, Ş., ve Karaküçük, S. (2016). Explaining destination choices based upon recreational opportunities through intrinsic and extrinsic travel motivations. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3002-3021.
- Roychowdhury, D. (2018). A comprehensive measure of participation motivation: Examining and validating the Physical Activity and Leisure Motivation Scale (PALMS). *Journal of Human Sport and Exercise*, 13(1), 231-247. doi:https://doi.org/10.14198/jhse.2018.131.20
- Ryan, C., ve Glendon, I. (1998). Application of leisure motivation scale to tourism. *Annals of Tourism Research*, 25, 169-184. http://doi.org/gtn.
- Ryan, R. M., and Deci, E. L. (2000a). Intrinsic and extrinsic motivations: classic definitions and new directions. *Contemp. Educ. Psychol.* 25, 54-67.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2000b). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*. 55(1) 68-78.
- Vallerand, R.J. (2000). Deci and Ryan's self-determination theory: A view from the hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation. *Psychological Inquiry*, 11(4), 312-318.
- Weissinger, E., ve Bandalos, D. (1995). Development, reliability and validity of a scale to measure intrinsic motivation in leisure. *Journal of Leisure Research*, 27, 379-400.
- Weissinger, E., ve Bandalos, D. L. (1995). Development, reliability and validity of a scale to measure intrinsic motivation in leisure. *Journal of Leisure Research*, 27, 379-400.
- White, R. W. (1959). Motivation reconsidered. *Psychological Review*, 66, 297-333.

Ek 1. İçsel Boş Zaman Motivasyonu Ölçeği Madde Dağılımı

Mücadele/yeterlik	4,5,8,9,10,14,15,16,
Öz belirleme	17,19,21,22,23,24
Bağlılık	1,2,3
Özdeşim	11,12,20
Motivasyonsuzluk	6,13,18

*Ters kodlanan maddeler

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Özdemir, A. S., Ayyıldız Durhan, T. ve Karaküçük, S. (2020). İçsel boş zaman motivasyon ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(24), 2838-2855. DOI: 10.26466-/opus.705201